

DAGENS FRÅGOR

Den finländska riksdagsviljan. Hösten 1952 har det i Finland talats mycket om nödvändigheten att stärka partidisciplinen och göra de i regeringen företrädde grupperna lyhörda för den sittande ministärens maningar och förslag. Ett faktum är nämligen att ministären Kekkonen haft allvarliga bekymmer med oppositionen inom regeringschefens egen grupp och att inte heller socialdemokraterna utanför ministären ådagalagt den rätta följsamheten i fråga om de styrandes intentioner.

Visserligen har statsminister Kekkonen vid två tillfällen under detta år, i mars och i oktober, genom snabba och aggressiva grepp tvungit de genstörtiga inom bondeförbundet till tystnad och underkastelse, men det förefaller som om botgöringens tyngdpunkt mera hade varit förlagd till *confessio oris* än till *contritio cordis* och *satisfactio operis*. Av en del uttalanden i agrarbladen att döma har hjärtats förkrosselse inte varit allmän och tillfyllestgörelsen genom goda gärningar har knappast gått fri från anmärkningar. Till och med beträffande munnens bekännelse har oppositionella röster låtit höra sig i småbondeskogen. Detsamma kan sägas om socialdemokraterna under förutsättning att avvikelserna icke riktats mot dogmatiskt förankrade tros-satser eller odisputabla fackföreningskrav.

Den finländska riksdagskrönikan hösten 1952 ger ett antal belägg för uppfattningen, att folkrepresentationen ännu inte blivit reducerad till ett transportföretag, som blott vidare befordrar av regeringen gjorda beställningar. Då det i september ansågs vara en viktig statsuppgift att ge landet en folkförsörjningsminister — posten skulle beklädas av en socialdemokrat i syfte att öka den socialdemokratiska representationen i enlighet med det samarbetsavtal som ingicks hösten 1951 — så sade riksdagens majoritet, med statsutskottet i spetsen, bestämt ifrån, att arrangemanget var omöjligt. I den föregående pressdebatten hade de stämmor, som förordat åtgärden, drunknat i den kör, som fann planen motbudande och otidsenlig. På den punkten hade det inte lönat sig för herr Kekkonen eller regeringen att hota med uppbrott för att få sin vilja igenom. Riksdagens obenägenhet att ånyo upprätta ett departement, vars blotta namn framkallade föga angenäma minnen från gångna kristidsår, tillkännagavs så tydligt, att regeringen nödgades anlita utvägen med en lag, avseende ministeriernas arbetsuppgifter, vilken gjorde det möjligt för socialdemokraterna att uppnå den eftertraktade förstärkningen.

Man erinrar sig också att regeringens planer angående statens anskaffningscentral, vars uppgift skulle bli att högeligen statsmonopoli-

sera vissa inköp, mötte en mycket hård motvind i riksdagen. Ett projekt, utarbetat med tanke på den statliga apoteksverksamhetens utbyggnad, ledde till ett starkt uppbåd av kritiker både i och utanför folkrepresentationen. Rätt symtomatiskt var att riksdagen upptog till behandling några socialdemokratiska motionärers förslag att likställa statsunderstöden till städernas folkskolor med bidragen till samma skolor i köpingarna och landskommunerna; att en motion får denna placering på den parlamentariska dagordningen är något rätt ovanligt i Finland. Det märkliga inträffade vidare att riksdagen med en överväldigande majoritet, trots ivriga invändningar från olika ministrar, inte minst från regeringschefen själv, accepterade ett förslag, som i stort sett sammanföll med motionärernas krav.

Statsminister Kekkonen kan, då han tänker på förhållandena inom sitt eget parti, med en viss rätt erinra sig det antika härskarordet om att hålla en varg i öronen. Ett par gånger har han lyckats betvinga de oppositionella, men var och en som känner läget undrar, huru många gånger samma trick — avgångshotet — kan komma till användning med avsedd effektivitet. Under den en vecka långa regeringskrisen i oktober fick statsministern i agrarpartiets äldsta och mest auktoritativa språkrör, tidningen *Ilkka* i Vasa, inhämta att det vore gagnlöst att sparka stubben därför att ett lass vält, alldenstund olyckan även kan ha andra orsaker; detta var efter statsministerns häftiga vidräkning den 19 oktober med oppositionen inom sin egen grupp. Tidningen påtalade i samma ledande artikel, att statsministern så gott som helt blundat för den socialdemokratiska koalitionsbroderns illojala tilltag.

Det har också pågått en observerad polemik i agrarförbundets press om partioppositionens rättigheter och skyldigheter. Den satakundensiska agrartidningen *Lalli* — namnet taget efter den västfinska bonde, som enligt folktraditionen på *Kjulo* träsk mördade den förste främlingen i landet, d. v. s. biskop Henrik — påpekade att herr Kekkonen nästa gång i vittnens närvaro måste mottaga en försäkran om de oppositionella elementens lojalitet. Tidningen *Ilkka* genmälde att det också är en uppgift att slå vakt om folkrepresentanternas kritikkraft och parlamentariska frihet, även om vaksamheten avser egna gruppmedlemmar. Några faneder kan inte avfordras riksdagsmännen. Det får inte heller bli fråga om att med fingrarna på partibibeln säga till regeringsbildaren: »Bjud eller befall, vi lyda.» Det politiska arbetet måste vara förbundet med prövning och eftertänksamhet, vilket innebär att kritiken också riktas mot män, som representera partiet. Någon ovillkorlig lydnad skall man inte fordra av riksdagsmän, som utsetts genom fria val, yttrade *Ilkka* i formuleringar, som hade en vidare syftande adress än partikollegan *Lalli*.

Trots de tvenne fallsegrarna måste herr Kekkonen alltjämt räkna med, att det finns en riksdagsvilja, som inte alltid kan övervinnas och som kan komma med obehagliga överraskningar. Det ges påminnelser då och då från olika håll inom hans eget parti att mycket av det, som regeringen gjort, varit varken lyckligt eller framsynt. Den ministeriella suveräniteten har sina ganska tydligt skönjbara gränser.

President Eisenhower. Presidentkandidaten Eisenhowers första och viktigaste uppgift blev att ena det parti som efter svåra strider nominerat honom. Presidenten Eisenhowers viktigaste uppgift blir att ena det amerikanska folket, att redan från första början framstå som den samlande och kraftfulle ledare som det amerikanska folket behöver och önskar. Utan tvekan kommer han därvid att finna sin ställning stärkt av den överväldigande segern, både vad röstetalet beträffar och i fråga om stöd från alla delar inom den amerikanska unionen, inte minst från den traditionellt demokratiska Södern. Valkampanjen var bitter och långvarig. Trots det gentlemannamässiga sätt på vilket Stevenson erkände sig besegrad och uppmanade hela folket att »sluta leden» bakom Eisenhower och trots den beredvillighet president Truman genast visade att lämna Eisenhower all tänkbar hjälp för att underlätta regimskiftet återstår ännu mycken bitterhet. Dessutom är den grupp inom det republikanska partiet både inflytelserik och talrik som fortfarande anser att en orättfärdighet begicks, då senator Taft fick ge vika för den politiske nykomlingen Eisenhower.

Efter tjugo år av oavbruten maktutövning står det demokratiska partiet vid slutpunkten på en väg som kan karakteriseras med orden Roosevelt—New Deal—Truman—Fair Deal. Stora svårigheter av rent praktisk art möta vid republikanernas övertagande av makten. Det beräknas att åtminstone 2000 tjänstemän inom den centrala förvaltningen skola lämna plats för republikanska efterträdare. Kandidater saknas ingalunda — trots den ofta förvånansvärt låga avlöningen äro befattningarna inom administrationen eftersträvade. Eisenhower måste under en kort och hektisk tid fram till den 20 januari, då han installeras i sitt nya ämbete, taga ställning till dessa både betydelsefulla och ömtåliga personfrågor. Utan erfarenhet från civil administration skall Eisenhower leda en förvaltning som sysselsätter mer än 2¹/₂ miljon människor. Valet av rådgivare och medhjälpare är av enorm betydelse.

Traditionellt kan en nyvald president räkna med att under den första delen av mandatperioden inte möta allvarligare motstånd från kongressens sida. Men tämligen snart tar denna presidentens s. k. smekmånad slut, och folkrepresentationen, främst kanske den mäktiga och självmedvetna senaten, börjar opponera. En stor del av det program som Truman gick till val på 1948, lyckades denne senare icke genomföra på grund av kongressens motstånd.

Vad inrikespolitiken beträffar är bekämpandet av inflationen den angelägnaste uppgiften. Demokraterna ha framför allt litat till pris-kontroll och inskränkningar i avtalsfriheten rörande löner. Den nya republikanska administrationen kommer sannolikt att mera trygga sig till penningpolitikens klassiska medel. Under valrörelsen framhöll Eisenhower, att de statliga utgifterna skulle kunna skäras ner betydligt och att en skattesänkning vore möjlig. Den nuvarande budgeten har ett utgiftsbelopp på c:a 80 biljoner dollars och Eisenhower var nog djärv att nämna, att en sänkning till 60 biljoner inom två år vore tänkbar och rimlig. Även om ansvaret för det budgetförslag som läggs fram i januari nästa år helt och hållet åvilar Trumanregimen,

kommer Eisenhower snart nog att konfronteras med en bister verklighet, då han skall förena löftena om sänkta statsutgifter med oförändrade förmåner. Den latenta motsättningen mellan Eisenhower och Taftgruppen kan mycket väl bringas till en utlösning, då finansieringen av det omfattande amerikanska utrikespolitiska hjälpprogrammet aktualiseras.

U. S. A:s ledande roll i den fria världens försvar mot den kommunistiska diktaturen ställer oerhörda krav på den som skall stå i spetsen för världens mäktigaste nation. Till Eisenhowers mest positiva egenskaper hör hans ofta omvittrade förmåga att skapa laganda och samhörighetskänsla, att få människor att samarbeta. En god del av hans framgångar under det andra världskriget och inom NATO förklaras av denna egenskap, vilken dessutom paras med en taktkänsla och diplomatisk smidighet som är beundransvärd.

De utrikespolitiska problem som vänta den tillträdande presidenten äro av sådan räckvidd, att Eisenhower måste ägna dem det mesta av sin tid och kraft. (Och däri se demokraterna och de moderata republikanerna en stor fara då det öppnar vägen för en dominans inom inrikespolitiken för Taftfalangen.) U. S. A:s relationer med Frankrike äro kyligare än på länge, i England kan en tydlig antiamerikansk tendens konstateras, särskilt inom Labours vänsterflygel, i många andra Atlantpaksstater är missnöjet med upprustningens bördor fullt tydligt och de forna fienderna, Väst-Tyskland och Japan, erbjuda med sin ökade självständighet nya och svårlösta problem. Men det allt överskuggande är givetvis Korea-kriget.

Eisenhowers löfte i valkampanjens slutskede att, om han blev vald, personligen bege sig till Korea och undersöka möjligheterna att bringa kriget till ett »hederligt» slut gjorde uppenbarligen ett starkt intryck på många amerikanska väljare. Det tragiska Korea-kriget, där U. S. A. får bära en så oproportionerligt stor del av bördorna, oroar amerikanerna djupt. President Trumans beslutsamma ingripande för mer än två år sedan, som sannolikt räddade större delen av Fjärran Östern från att falla i kommunisternas händer, utvecklade sig så småningom till tröstlöst skyttegravs- och ändlösa förhandlingar, medan de amerikanska förlustsiffrorna sköto i höjden. Eisenhower lovade inte fred i Korea men många trodde att han gjorde det. Hur kommer opinionen att reagera om resan till Korea inte leder till någon påtaglig framgång? Ligger en utvidgning av kriget inom möjligheternas ram, om ett ev. ultimatum till Kommunist-Kina att draga tillbaka de »frivilliga» från Nord-Korea ej skulle ge avsett resultat?

Det blir en tung uppgift för Eisenhower att fatta de avgörande besluten under trycket från den amerikanska opinionen och med den hotande kommunistiska aggressionen och ett förödande tredje världskrig i perspektivet. Den amerikanska utrikespolitiken kommer sannolikt att ägna problemen i Asien ökad uppmärksamhet och det amerikanska hjälpprogrammet att utbyggas i denna del av världen. Men samtidigt kommer säkerligen Eisenhowers personliga kännedom om Europa att tillförsäkra Atlantpaksstaterna allt det stöd som det är ekonomiskt möjligt för U. S. A. att lämna.

En stor personlig popularitet — långt större än det republikanska partiets — en allmän önskan om ett regimskifte och behovet av en stark man med utrikespolitisk erfarenhet såsom president förde Eisenhower till seger. Presidenten Eisenhower har förutsättningarna att bli generalen i Vita Huset som vinner freden.

Det amerikanska presidentvalet. Det amerikanska tvåpartisystemet har visat sig äga en förvånande stabilitet. En bidragande orsak därtill är otvivelaktigt den elasticitet som utmärker både det demokratiska och det republikanska partiet. Så snart ett tredje parti visat sig på allvar kunna appellera till väljarna har endera av partierna — eller bägge — mer eller mindre fullständigt accepterat det program som motiverade partiets existens och tvåpartisystemet har kunnat bestå orubbat. Förekomsten av sinsemellan ofta mycket olika grupper som samsas inom samma parti, exempelvis vad demokraterna beträffar utpräglade vänstermän och högradigt konservativa, för att icke säga reaktionära, sydstatspolitiker, har bidragit till partiernas heterogena struktur. Icke utan fog har det sagts, att U. S. A. har lika många demokratiska och lika många republikanska partier som det finns stater i unionen. Vart fjärde år uppnås av politiska skäl en viss enighet och under en intensiv och hektisk valkampanj fungerar tvåpartisystemet tämligen tillfredsställande.

Det är emellertid tvivel underkastat vilket öde det republikanska partiet, och därmed det traditionella tvåpartisystemet, gått till mötes, om demokraternas tjugoåriga maktinnehav icke kunnat bringas till ett slut. Efter motgången 1948, då en säker seger förbyttes i ett svindande nederlag, kämpade republikanerna desperat. Som kandidat hade man förvärvat en av landets populäraste män, tidigare icke politiskt engagerad men med en avsevärd utrikespolitisk erfarenhet.

General Eisenhower kom inte sina republikanska uppdragsgivares förhoppningar på skam, han snarast överträffade dem. Med 33 miljoner av sammanlagt 60 miljoner avgivna röster nådde han det högsta absoluta röstetal någon presidentkandidat någonsin uppnått. Storleken av hans majoritet har emellertid tidigare överträffats, exempelvis av Roosevelt 1936, som då segrade med en majoritet av omkring 11 miljoner röster. Med 442 av de 531 elektorsrösterna hemförde han 39 av de 48 staterna, men både Hoover 1928 och Roosevelt 1932, 1936 och 1940 lyckades erövra flera elektorsröster än Eisenhower i år. Det typiska i Eisenhowers seger är dess karaktär av personlig framgång. Det republikanska partiet lyckades blott med ett nödrop vinna majoritet i kongressen.

I den betydelsefulla senaten är den republikanska majoriteten den minsta tänkbara, 48 mot 47 och en oberoende. Skulle den sistnämnde, den som republikan valde senator Morse, vilken som en protest mot Eisenhowers kompromiss med det republikanska partiets högerflygel under ledning av senator Taft förklarade sig som »oberoende republikan» mitt under valrörelsen, övergå till det demokratiska lägret blir det den republikanske vicepresidenten som i egenskap av senatens

talman får fälla avgörandet. I representanthuset är den republikanska majoriteten också synnerligen knapp med 221 platser av 435.

Franklin D. Roosevelt grundade sina och det demokratiska partiets upprepade segrar på koalition mellan arbetare och bönder samt på »the Solid South». Dessutom stödde han sig på de av republikanerna så fruktade »politiska maskinerna» i storstäderna som med effektivitet och precision organiserade och levererade de erforderliga majoriteterna. 1948 kunde Truman, trots förlusten av fyra sydstater, vilka revolterade mot det demokratiska partiet och nominerade en egen kandidat, fortfarande hålla samman arbetare och bönder och hemföra segern.

Eisenhower lyckades med vad knappast någon på allvar tilltrött honom, att erövra flera av sydstaterna, bland dem Texas och Florida. Bland bönderna fick han stöd från stora grupper som tidigare vunnits för demokraternas jordbrukarvänliga politik och bland arbetarna inhöstade han uppenbarligen vissa framgångar trots att de fackliga landsorganisationerna tagit parti för demokraternas kandidat Stevenson. Den klassolidaritet som på många håll i Europa bär upp mäktiga socialdemokratiska partier, väsentligen stödda av industriarbetarna, är icke samma dominerande faktor i U. S. A. Av alla de betydelsefulla minoritetsgrupperna, som ofta ha en utslagsgivande ställning i skilda delstater, förefaller det som om det endast vore negerrösterna som så gott som helt tillfallit demokraterna.

Valkampanjen var utomordentligt intensiv. På grund av att demokraterna lancerade en man som för den stora massan amerikanare var totalt okänd såg sig de demokratiska valmakarna nödsakade att starta kampanjen tidigare än vanligt. Större delen av augusti och september månader ägnades åt att göra Stevenson känd över hela landet, främst med televisionens hjälp. Trots de ökade möjligheterna för den politiska propagandan att komma i kontakt med den enskilda väljaren som begagnandet av television innebär, fortgick likafullt de traditionella talarturnéerna över hela kontinenten. Icke minst televisionutsändningarna bidrogo till att driva partiernas valutgifter i höjden, och en tillförlitlig uppskattning ger vid handen att de totala kostnaderna torde ha uppgått till den fantastiska summan av 75 miljoner dollars.

Eisenhower och Stevenson voro givetvis valkampanjens huvudaktörer men stundom spelades huvudrollen av helt andra politiker. Sedan Eisenhower och Taft kommit till en överenskommelse engagerade sig Taft ivrigt i kampanjen och företog omfattande talarturnéer, främst i den fortfarande på många håll isolationistiska Mellanvästern. President Truman kopierade sina »whistlestop»-resor från år 1948 och sparade icke någon möda under sina försök att diskreditera Eisenhower. Truman får nog anses vara den i första rummet skyldige till att striden i sitt slutskede fördes med en bitterhet och på en nivå som få väntat sig några månader tidigare. Måhända kunde Truman åberopa goda taktiska skäl för att angripa Eisenhower på det demagogiska och hänsynslösa sätt som skedde, särskilt med tanke på den gentlemannamässiga attityd som Stevenson gjort till sin. Men många

funno det upprörande att landets president tillät sig att uppträda så mot den man som han tidigare varit beredd att varmt förordas som presidentkandidat.

Förutom Taft och Truman bör även republikanernas kandidat till vicepresidentposten, senator Nixon, nämnas bland dem som kunde konkurrera med presidentkandidaterna om väljarnas intresse. Demokraternas vicepresidentkandidat Sparkman blev aldrig den nationellt kände figur som Nixon lyckades bli. Men så hade han ju heller icke anledning att i en radio- och televisionsutsändning över hela landet närmare förklara sig rörande förekomsten av en speciell privat fond för politiska ändamål. Nixons tårdrypande men skickliga strid till försvar för en hotad politisk framtid var en av valrörelsens mest dramatiska episoder och inledde dessutom det lätt löjeväckande offentliggörandet av huvudkandidaternas ekonomiska förhållanden.

En icke obetydlig roll spelade den ökände republikanska senatoren McCarthy, som Eisenhower av partitaktiska skäl ansåg sig tvungen att acceptera. I ett framträdande en vecka före valet beskyllde han både Stevenson och en rad av Stevensons rådgivare för prokommunistiska ställningstaganden i ett anförande som vimlade av förvrängningar och rena förfalskningar. Under senare år har McCarthy tagit jakten på kommunistympatisörer på entreprenad. Det skall bli intressant att se åt vilket håll han kommer att vända sin aktivitet när han inte längre kan anlaga administrationen för släpphänthet mot kommunisterna med samma frenesi som tidigare. Många intellektuella frukta att han skall börja angripa universiteten och söka inskränka den fria forskningen.

Valets huvudfrågor kan i korthet sägas ha varit: Koreakriget, kommunismen inom och utom U. S. A., korrruptionen i förvaltningen, inflationen och skatterna. Republikanerna befunno sig mestadels på offensiven och tycktes vilja lägga skulden på demokraterna för i varje fall inflationen och de höga skatterna samt naturligtvis för den korrruption i Washington mot vilken Eisenhower riktade sitt »korståg». Atombombspionaget fick Trumanregimen likaså klä skott för och mer eller mindre direkt skyldes till slut även Koreakriget på denna. Demokraterna försvarade sig antingen genom att säga att bägge partierna varit ense om den politik som förts eller också genom att bagatellisera besvärande fakta. Republikanernas krav på ett systemskifte möttes med varningar för depression, arbetslöshet och minskade sociala förmåner.

Guvernör Stevenson gjorde en utomordentligt förnämlig insats. Icke någon demokratisk kandidat, vem han än varit, hade sannolikt kunnat förhindra Eisenhowers seger. Av taktiska skäl avstod Stevenson icke från att ta upp impopulära frågor. I Södern försvarade han demokraternas ståndpunkt i fråga om civil rights och den federala äganderätten till den s. k. tidelandsoljan, i Mellanvästern angrep han isolationism och McCarthyism. Humoristisk och utpräglad intellektuell förde han en kampanj efter sitt eget huvud men kämpade en hopplös kamp mot den enorma popularitet Eisenhower åtnjöt i så gott som alla läger, inte minst bland kvinnorna. Stevenson lovade icke någon snar och

Dagens frågor

lätt lösning av Koreakonflikten, någon av hans talförfattare kom inte på idén att föreslå en resa till Korea. Kanske överskattade han stundom sin publik. Men det tillhör nu de mest sympatiska misstag en politiker kan göra sig skyldig till.

I det tal i vilket Stevenson accepterade demokraternas nominering till presidentkandidat uttalade han, att han betraktade den kommande kampanjen som ett tillfälle att »höja och uppfostra» det amerikanska folket. Med sin hederlighet och ärlighet skapade han gynnsamma förutsättningar för den reorganisation som förestår inom det demokratiska partiet. Republikanernas seger var följden av en enda mans enastående popularitet och det demokratiska partiet är fortfarande en betydande maktfaktor.

Boston i november.

Lennart Blom.

